

Шевченко В. Ю.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-483-5-34>

СВІТОВА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ТА ЕКОНОМІЧНА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ

Нестабільність проявилася останніми роками в результаті дії глобальних шоків і ризиків, ринкових трансформацій, системних змін. В умовах сучасної конкурентної економіки особливо значення набуває взаємодія світової нестабільності та процесів діджиталізації, радикальних змін технологій обробки та використання інформації у всіх сферах економіки та суспільства. Ключовим питанням в умовах нестабільності стає спроможність забезпечити стійкість економіки, а також роль діджиталізації – чи є вона засобом підвищення стабільності чи навпаки фактором, що сприяє нестабільності.

Нестабільність в загальному сенсі є характеристикою відхилень від прогнозованих трендів, варіантності, некерованості, значної амплітуди змін ринків та економічних систем під впливом системних чинників, ризиків, мінливих, випадкових і непередбачуваних факторів. Нестабільність в певному сенсі появляється періодично чи в певних сферах як протилежність стабільності, збалансованості та передбачуваності економічних процесів. Нестабільність проявляється в певних сферах галузевих, національних, регіональних та міжнародної економіки, зокрема в макроекономічних процесах, товарних та фінансових ринках, підприємств, домогосподарств суспільних процесах, Нестабільність також притаманна природнім процесам – погода, епідемії, врожаї, стан морів та океанів та інші

Прояви глобальної нестабільності стають відчутними в періоди значних змін непередбачуваних системних світових явищ та процесів, що обумовлюють суттєві зміни умов економічної діяльності та їх нестабільність. Такими процесам стали пандемія COVID-19, війна росії в Україні, глобальне потепління, економічні та технологічні цикли, кризи, інфляція, торгівельні і політичні конфлікти. Такі процеси

супроводжуються падінням економіки, порушеннями стану ринків та ланцюгів постачання, значними коливаннями цін фінансових активів та валютних курсів, тобто різними формами нестабільності.

Таким чином, основними чинниками глобальної нестабільності є:

- шоки економічні, політичні і соціальні – неочікувані та суттєві зміни умов та стабільності діяльності в різних сферах;
- дисбаланси в національних та міжнародній економіках;
- циклічні коливання економіки;
- економічні, фінансові і валютні кризи;
- екстремальні природні явища – урагани, повені, засухи, землетруси, епідемії, що обумовлюють значні втрати, порушують нормальні економічні процеси та потребують додаткових бюджетних витрат;
- фрагментація та диференціація розвитку міжнародної економіки;
- нерівномірність інновацій та діджиталізації;
- економічні та політичні реформи, що впливають на зміни умов діяльності, структури виробництва та ланцюгів постачання.

Глобальна нестабільність впливає на загальносвітові процеси, стан ринків та ланцюгів постачань, міжнародну конкуренцію та прогнози розвитку. Нестабільність спливає на невизначеність економічних процесів, їх варіативність та ймовірність в коротко- та середньостроковій перспективі, що підвищує ризики ринкових та інвестиційних рішень. Вказані процеси впливають на посилення міжнародної конкуренції у всіх сферах, особливо у сучасних – діджиталізації, інновацій та високих технологій, – застосуванню різноманітних торговельних і фінансових обмежень, протекціонізму.

Основним сучасним фактором глобальної нестабільності стає торговельна і тарифна політика адміністрації президента США Трампа. Витоки та мета такої політики відображені в її офіційній назві: «Регулювання імпорту за допомогою взаємних тарифів для виправлення торговельних практик що сприяють великому та постійному щорічному дефіциту США в торгівлі товарами» [1]. В рамках такої політики підвищення імпортних тарифів вважається універсальним та дієвим методом обмеження імпорту, релокації виробництва товарів в США, збільшення інвестицій у створення підприємств та зайнятості, підвищення доходів бюджету і скорочення його дефіциту, зменшення державного боргу та витрат на його обслуговування.

Імпортні тарифи мають різний вплив на економіку країн-покупців іноземних товарів та країн-експортерів. Тарифи сплачуються

імпортерами, які несуть додаткові витрати та більшість яких перекладають на вартість кінцевого споживання. Відповідно обсяги споживання можуть скорочуватися а ціни зростати, може формуватися інфляційний вплив. Імпортні тарифи надходять в бюджет, що може позитивно вплинути на фінансову політику.

Для експортерів може відбуватися скорочення попиту з боку країни з високими імпортними тарифами, що обумовлює необхідність переорієнтації на ринки інших країн або скорочення виробництва. Додаткові витрати на адаптацію виробництва, зменшення надходжень від експорту та збільшення витрат може негативно вплинути на курс національної валюти.

Нові тарифи американської адміністрації мають глобальний характер:

1) найбільших торговельних партнерів США – Китаю, Канади та Мексики;

2) накладні на партнерів США по зоні вільної торгівлі – Канади та Мексики;

3) спрямовані на основні товарні групи – сталь, алюміній, автомобілі;

4) зустрічні тарифи диференційовані по кожній країні в залежності від дефіциту у торгівлі з США;

5) найбільші тарифи призначені для країн що розвиваються, де є філії американських корпорацій що постачають продукцію в США.

Нові тарифи матиме вплив на глобальну та національні економіки:

1) світова економіка стикається зі зростанням глобальних ризиків та можливим уповільненням темпів та їх диференціації;

2) європейська економіка може очікувати зростання інфляції, погіршення умов життя населення, уповільнення темпів та посилення конкуренції [2];

3) американська економіка відчула значне падіння вартості акцій провідних компаній та відтік капіталу, посилення інфляційних лікувань, послаблення курсу долару США до євро та інших резервних валют[3];

4) основні торговельні партнери запровадили або готують заходи у відповідь на тарифи США, що збільшує ризик торговельної війни;

5) американський бізнес вимушений нести додаткові витрати на імпортовані сировину та комплектуючі з прогнозами підвищення цін на готову продукцію;

6) споживачі готуються до скорочення реальних доходів та споживання.

Використання тарифів як інструменту економічної політики не відповідає характеру сучасної економіки, є суперечливим, не може замінити стимулів конкуренції та технологічного розвитку.

Література:

1. The White House. (2025) Regulating Imports with a Reciprocal Tariff to Rectify Trade Practices that Contribute to Large and Persistent Annual United States Goods Trade Deficits. The White House. Washington, URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/04/regulating-imports-with-a-reciprocal-tariff-to-rectify-trade-practices-that-contribute-to-large-and-persistent-annual-united-states-goods-trade-deficits/>
2. European Commission (2025) Statement by President von der Leyen on the announcement of universal tariffs by the US. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_25_964
3. Bloomberg (2025).US Emerges as Biggest Loser in Markets From Trump's Tariffs. URL:<https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-04-03/us-emerges-as-biggest-loser-in-markets-from-trump-s-tariffs>